

Собко А. М., студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В. М., старший викладач

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ВІДНОСИН З ДОГОВОРУ ДОВІЧНОГО УТРИМАННЯ

Договір довічного утримання – усталена договірна конструкція в цивільному праві України. Правове регулювання відносин довічного утримання в ЦК здійснюється в основному на засадах диспозитивності. Більшість норм глави 37 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) сформульовано таким чином, щоб забезпечити необхідну врегульованість відносин сторін навіть у тих випадках, коли ті чи інші питання в самому договорі сторонами не враховані. Однак, слід зазначити, що число питань, які повинні бути прямо обумовлені в договорі, досить невелика. До них, зокрема, належать питання про розмір надаваних послуг.

Відповідно до чинного ЦК України, договір довічного утримання належить до групи договорів про надання послуг. У проекті ЦК України цей вид договору віднесено до групи договорів, за якими майно передається у власність і сприймається як різновид договору купівлі-продажу.

А. А. Підпригора, обґрунтовуючи таку позицію розробників проекту, пише, що раніше законодавець виходив з того, що непрацездатна особа, відчужуючи будинок або його частину, має ціль у першу чергу отримати матеріальне забезпечення, тобто послуги, які вона потребує через непрацездатність, проте нині розробники проекту визначили, що метою договору довічного утримання є відчуження права власності на певне майно, у проекті зазначений договір вважається різновидом договору купівлі-продажу [2, с. 540].

Беручи за основу вихідний критерій, а саме юридичні наслідки укладення договору, цей договір не можна однозначно віднести до конкретної групи договорів: чи то до групи договорів про надання послуг чи до групи договорів про передання майна у власність. Вникаючи в суть договірних відносин сторін, можна визначити, що основна мета укладення і виконання договору не зводиться лише до передання майна у власність набувачеві. Відчужувач за договором має основну мету – одержати догляд, утримання від особи, яка може їх надати як за матеріальними, так і за моральними критеріями (такі критерії є важливими саме для відчужувача). З позицій набувача його прагнення отримати майно у власність не може бути

реалізоване без вияву волі, ініціативи відчужувача. Мета набувача в такому разі не є визначальним, спонукальним мотивом до укладення договору. Саме за цими моментами договір довічного утримання відрізняється від договору купівлі-продажу чи дарування.

Ряд конкретних відносин довічного утримання врегульовано імперативним чином. В основному це стосується питань, пов'язаних з гарантіями їх законності і стабільності, а також забезпеченістю прав відчужувачів майна. Надання відносинам довічного утримання зазначених властивостей є однією з головних цілей правового регулювання.

Спірним є питання: з якого моменту договір довічного утримання набуває законну (юридичну) силу? Так, А. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова, А. А. Підпригора вважають, що вказаний договір вступає в законну силу з моменту його державної реєстрації та в цей же момент до набувача переходить право власності на будинок (інше майно). Тому вони вважають договір довічного утримання реальним [2, с. 590].

С. Я. Фурса, Є. І. Фурса висловлюють думку, що законом не передбачено, з якого моменту договір довічного утримання набуває законної сили, а з точки зору права договір вступає в законну силу з моменту вчинення дій громадян, організацій, які хоч і не передбачені законом, але породжують цивільні права та обов'язки (ст. 4 ЦК України). В даному випадку, вважають вони, що одна сторона (яка потребує догляду або утримання) з укладенням договору довічного утримання вчинила передбачені дії, а інша сторона договору отримує майно за умови надання допомоги по утриманню [3, с. 9].

Таким чином, договір може набувати юридичну силу з того моменту, коли почалося надання послуг з утримання і це положення має впливати з самого змісту договору.

Норми, присвячені правовому регулюванню відносин сторін з довічного утримання, структурно розташовані після ренти. В науковій літературі договір ренти розглядається як родовий правочин щодо довічного утримання. І. О. Дзера вважає, що договір довічного утримання має свої особливості, але є різновидом договору ренти. На думку М. В. Скаржинського, відносини довічного утримання мають родові ознаки договору ренти. М. К. Галянтич вважає, що слід погодитися з тими, хто зазначає, що договір довічного утримання (догляду) є різновидом договору ренти [3, с. 10].

Таким чином, договір довічного утримання не можна розглядати як договір купівлі-продажу через властиві йому істотні ознаки і відмінності, хоча і є ряд схожих рис з договорами, спрямованими на відчуження майна. Договір довічного утримання призводить до встановлення між особами, що

беруть участь в ньому, особливих правових відносин, які зазнають реформування, звідси витікає й розширення меж його застосування на практиці.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40 – 44. – Ст. 356.

2. Договірне право: Особлива частина: Підручник. / За ред. Дзери О. В. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 1200 с.

3. Яворська О. С. Договір довічного утримання: проблеми теорії та практики застосування / О. С. Яворська // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. Збірник наукових праць / Головний редактор В. Л. Ортинський. – Львів: Льв. ДУВС, 2009. – Вип. 3.

УДК 347.61 (043.2)

Стецюк І. Б., студентка,
Юридичний факультет,
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: Лукасевич-Крутник І. С., к.ю.н., доцент

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ СІМ'Ї

Інститут сім'ї за тривалий період свого існування зазнавав досить значних змін і сьогодні цілком обґрунтовано посідає одне з основних місць серед визначених досягнень людства, виступаючи одночасно й істотною ознакою цивілізації.

В юридичній науці робилися численні спроби розкрити поняття «сім'ї». Проте однастайності у поглядах вчених на визначення поняття «сім'я» досягнуто так і не було, що зумовлює необхідність висвітлення власного бачення цієї проблеми та формулювання авторського визначення поняття «сім'ї», виділення її основних ознак, що і виступає метою доповіді [1, с. 83].

Слово сім'я походить від слова «сьемь», що означає «робітник, слуга, домочадець». Виходячи з цього, у первісному розумінні сім'я розглядалась як коло осіб, які визначалися як робітники, слуги, домочадці, тобто особи, пов'язанні певними економічними зв'язками [2, с. 47-48]. Перше наукове обґрунтування історичної та соціальної ролі сім'ї дав Ф. Енгельс, який писав: «Сім'я дає нам у мініатюрі картину тих самих протилежностей та протиріч, у яких рухається суспільство, а суспільство – це маса, що складається повністю з індивідуальних сімей, немов з молекул».

Поняття сім'ї вживається в соціологічному та правовому (або юридичному) значенні. Соціологічне визначення полягає в тому, що сім'ю